

ТВОРИ НЕВЕРБАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ОБ'ЄКТ АЛЮЗІЇ

Сучасна вітчизняна лінгвістика розуміє під алюзією мовленнєвий засіб – стилістичний прийом, пов'язаний із використанням у тексті фольклорного, літературного, історичного чи побутового факту, а також відомого афористичного вислову, крилатого слова, ідіоми. Алюзія органічно пов'язана з першоджерелом, де зафіксована її поява. Цей прийом допомагає гранично стисло, зате вичерпно, інколи одним словом вказати на рису людини, особливість події тощо, тісно поєднану з оповіддю, оскільки вона асоціативно виокремлює важливу думку певного контексту [1, с. 13].

У сучасній лінгвістиці існує два підходи до розуміння явища алюзивності: представники першого підходу розглядають алюзію як лаконічне використання факту або висловлювання інші – як цілеспрямований натяк на акт або висловлювання. Другий підхід, за яким ключовими ознаками алюзії є: 1) імпліцитність, 2) двоплановість і 3) цілеспрямованість. Імпліцитність алюзії полягає в тому, що це мовне явище є непрямим способом вираження певного змісту, яке викликає асоціації з відомими фактами, подіями чи творами. У даному випадку ми маємо справу з алюзіями, що, обмежуються непрямыми згадками найбільш відомих творів музики, живопису, скульптур. Спосіб актуалізації даних алюзій – переважно номінативний, а не цитатний. Наприклад: THE YOUNG MAN. I don't know; you're to meet me at the Pillar at eight o'clock; then we're to go to a place i'll be told of to-night; there we'll meet a mothor that'll bring us to the meeting. They think you might be able to know somethin' about them that gave the bend where Commandment Tancred was shelterin' [3, с. 30]. Домовляючись про місце зустрічі, герой драми Ш. О Кейсі згадує «Колону». Вживання іменника pillar з великої букви, та ще й з певним артиклем the явно свідчить про згущення імпліцитності на рівні одного алюзивного слова. Беручи до уваги місце дії оповідання (Дублін), а також мовні маркери, згадані вище, неважко здогадатися, що мова йде про колони зі скульптурою адмірала Нельсона, спорудженої в центрі Дубліна, недалеко від річки Ліффі. В іншому прикладі ми знаходимо алюзивне посилення на музику як вид мистецтва: на оперу Вагнера: MRS HUSHABYE [slipping her arm under his and pulling him upright]. Come, Alfred. There is a moon: it's like the night in Tristan and Isolde [4, с. 71]. Алюзія, побудована на порівнянні, покликана своєю асоціативною структурою нагадати сцену з опери Вагнера «Трістан та Ізольда». Такі компоненти значення алюзії як «mysterious», «dark», «sombre», «enigmatic», пов'язані з постановкою більшості сцен в опері Вагнера, залишаються на рівні імплікацій, подальше пояснення значення алюзії в тексті Б. Шоу відсутня.

Слід зазначити, що назви музичних творів, імена композиторів, які їх

створили, досить-таки часто виступають у функції алюзій в творах англо-ірландських драматургів першої половини ХХ століття. Наприклад: MRS HUSHABYE [emerging panting from the darkness]. Who was that running away? [She comes to Ellie]. Did you hear the explosions? And the sound in the sky: it's splendid: it's like an orchestra: it's like Beethoven. ELLIE. By thunder, Hesione: it is Beethoven [3, с. 71]. Які в попередньому прикладі з назвою опери Вагнера, в даному уривку алюзивна інформація подається за допомогою порівняння: «...it'slike...». Схожість відбуваються в п'єсі подій з релевантними ознаками музичної творчості Бетховена викликає алюзивний асоціативний ряд «aloudnoise», «asoundofthunder», «similartoanexplosion». Саме такими відмітними рисами і характеризується музика Бетховена. Поява алюзії, що будується на згадці творчості всесвітньо відомого композитора, тим не менш, передує пояснюючою інформацією: «...it's like an orchestra...». Так, навіть читач, знайомий з особливостями музичної спадщини Бетховена, по цій ремарці зможе легко декодувати зміст, закладений у алюзії.

Зауважимо, що в якості алюзій на сферу музичної атрибуції найчастіше використовуються імена найбільш відомих європейських композиторів, які стоять в синтаксичних конструкціях з однорідними членами. Ім'я кожного наступного композитора служить свого роду інтенсифікатором семантичної структури алюзії. Так, у п'єсі Ш. О. Кейсі «Барабани батька Неда» алюзія виражена реченням, ускладненим однорідними членами: BINNINGTON. .. Losin' money instead of makin' it With their Shumman an' Shubbert, an' that other fella, what's his name – makin' us wondher where we are. An' that wild fool, Father Ned ! – shoutin' that he wouldn't be satisfied till the people of Doonavale would sit enthancedlistenin' to music from – what's hisname ? – what's this it is? – Back, yis, Back, mind you, whoever he is. Shumman, Shubbert, an'now Back – what names! [2, с. 40]. Спочатку в оповідання вводяться імена Шуберта і Шумана. Можливо через алітерацію, яка спостерігається в звуковій формі прізвищ даних композиторів (повторення буквосполучення sh, дає у вимові однаковий звук) або через те, що персонаж п'єси нетямущий у музиці, імена Шуберта і Шумана стоять поруч у даному контексті. Людина, що володіє більшим ступенем знайомства з творчістю даних композиторів, легко вказав би на їх очевидні відмінності і навряд чи став згадувати їх в одному семантичному ряду. Припущення про те, що алюзія в даному контексті покликана підкреслити невігластво Бінінгтона, персонажа п'єси О' Кейсі, підтверджується питанням, який він слідом задає: «...what's his name? – what's this it is? – Back, yis, Back...» насилу відтворивши в пам'яті ім'я ще одного всесвітньовідомого європейського композитора, Бінінгтон вдається до повторів і паралельних синтаксичних конструкцій: «...Shumman, Shubbert, an' now Back – what names!». Так, згадка імен музикантів, що володіють найбільшим ступенем популярності, покликана

підкреслити згущення алюзивної інформації в контексті. Той факт, що батько Тижнів збирається змусити полюбити музику цих композиторів людей, що живуть у маленькому провінційному містечку на півдні Ірландії (Дунавейл – алюзивний топонім), які з важкістю згадують імена культових музикантів відносно недавнього часу, говорить про труднощі поставленого перед ними завдання.

Отже, вивчення невербальних творів мистецтва як об'єктів алюзії налічують низку смислових класів й демонструють значну різноманітність смислових і концептуальних відношень. Алюзія як і будь-який стилістичний прийом має високий рівень інформативності. Цей стилістичний прийом дозволяє читачеві отримати не тільки інформацію, що у творі, а й думку самого автора те що чи інше описуване явище.

Список використаних джерел:

1. Словник тропів і стилістичних фігур / [автор-укладач В. Ф. Святовець]. – К. : Академія, 2011. – 176 с.
2. O'Casey S. The Drums of Father Ned/Sean O'Casey. – N. Y.: St Martin's Press, 1960. – 109 p.
3. O'Casey S. Three plays: Juno and the Paycock; The Shadow of a Gunman; The Plough and the Stars / Sean O'Casey. – London: Papermac, 1994. – 217p.
4. Shaw B. The Heartbreak House. The Dark Lady of Sonnets / Shaw B. – Moscow : Foreign languages publishing house, 1985. – 123 p.